

Elinan Surma.

Muistelmia Wesilahdelta.

Mukaillut

Matthias Bergman.

Sinta 40 penniä.

S. 7-10 p. uutuuat

Tampereella 1887. *E. Huopala*
Kustantanut J. Eriksson.

Elinan Surma.

Muistelmia Westlahdelta.

Mukailut

Mathias Bergman.

Sinta 40 penniä.

Tampereen
kaupunginkirjasto

3549 Ahd

100: -

Tampereella 1887.

Kustantanut J. Erilsson.

Arvo H. Nurmen
Tampere - Kirjasto

FINLANDIN SUOMI

suomalais-suomalainen

suomalainen

suomalainen kirjasto

suomalainen kirjasto

Tampereella,

Tampereen Kirjapaino-Osakuyhtiön Kirjapainossa 1887.

Noin kolme peninkulmaa Tampereen kau-
pungista, on Suomela niminen rustholli, jossa
asui noin sata vuotta takaperin eräs perhe jolla
oli kahdeksan lasta, wiisi poikaa ja kolme ty-
tärtä; ja vanhempi tytär oli Elna nimeltä.

Elna, ehkä vasta 16 vuoden ikäinen, oli
kuitenkin jo täysikasvuinen, siwä ruumiinen,
oppinut, nerokas ja rohkea ihminen; sanalla sa-
nottu: hänellä oliwat niin jalot ja loistawat
ruumiin sekä sielun omaisuudet, että niitä har-
woin naiswäessä tawataan, ja semminkin niin
nuorisja. Elinalla oli tapana warhain aamu-
sella nousta wuoteeltaan, ja myöhään iltajella
työskennellä, kuin toiset oliwat jo lewolle men-
neet. Hänen wanha ja hywäsydämminen äitinsä
pyysi jääliwäisyydellä häntä usein lewolle mene-
mään, waan silloin sai wastaukseksi: ei auta
nukkua silloin paljon kuin on nuori ja woima-
kas; waan sitten kun tulen vanhaksi ja sinun
ijällesi, ja woimani alkaawat wähentyä annan
minä nuorempain taas wuorostaan työtä tehdä
ja leppään itse rauhassa.

Suomelan rusthollista noin parin wirstan
päässä toisella puolen järweä seijoo vielä tänä-
kin päivänä Laikko niminen muhkea kartano,

jota omisti siihen aikaan tuo kaimilta tunnettu ylpeä Klaus Kurki. —

Klaus Kurki eli kuin mahtava Nitari, sillä hänellä oli sekä hevosia että ratsumiehiä jos jostakin laista, niin kun ainakin sotaherralla, jonkatähden hän olikin tunniassa ja arvos- saan etewämpi koko niillä seuduilla. Tuo mah- tawa Klaus Kurki oli usein kuullut kyläläisten ylistävän Suomelan Elinan toimeliaisuutta, ja hänen kauneutensa oli hän omilla silmillänsä näh- nyt. Koska siis Klaus Kurki oli vielä naima- toin ja emännän puutteessa, päätti hän lähteä tuota Suomelan ihanaa ja nerokasta Elinaa kosimaan. Rukkasia ei Klaus Kurki ensinkään pelännyt saavansa, syystä että hän luotti rik- kauteensa.

Hän antoi nyt satuloida mukkeimman rat- sunsa, ja otti myötänsä vielä sata muuta rat- sumiestä hopeasta ja kullasta wälkkywne kalui- neen, niinkuin runo lausuu:

Klaus tuo tuli pihalle,
Sadan hevosmiehen kanssa,
Sadan satulaurohon,
Miehet kultamiekoissansa,
Hewoset hopiapäissä.

Kuin Klaus Kurki saapui Suomelaan, oli wäki parailaan päivällisellä, waan heti huo- mattuansa Klaus Kurjen tulon läksi wiisi wel- jestä häntä vastaan ottamaan jo kartanolle ja

osottivat hänelle yhtä suurta nöyryyttä, kuin jos joku Ruhtinas olisi tullut.

Onkos teillä neittä myhdä? Kyhyi Klaus Kurki ylpeästi miehiltä jotka häntä olivat vastaan ottamassa. Ei neittä majella myhdä, vaan hevosia kalliolla kaupataan, vastasivat weljetset. Kyllä meillä on tupiakin yljän tulla, kuin myöskin tallia hevosille.

Klaus Kurki tämän kuultuaan astui alas satulasta ja meni sijalle huoneeseen, jonka oven hän miekkansa kärjellä awasi. Sinne tultuansa, nudisti hän taasen äskeisen kyhyksensä ja sanoi emännälle:

Onkos teillä neittä myhdä,
Piikaa pietty minulle?

Emäntä kumarasi hywin nöyrästi Klausulle, ja sanoi: ei ole meillä neittä sillä kaikki ovat vielä aiwan nuoria ja kaswawia. Klaus Kurki: Onhan tuossa wäähä Eliina, antakaa hän minulle. Kun Eliina kuuli Klausin puheen, alkoi hän nöyrästi rukouksella äitiänsä ja sanoi: älä rakas äiti kulta anna minua Klausulle. Sitten sanoi Elinan äiti: meidän wäähä Eliina on sopimatoin teillen emännäksi; sillä hän ei taida kaita niin suurta karjaa, eikä ymmärrä menetellä niin juuren wäen paljouden kansja.

Klaus Kurki: Ei tarwitse Elinan wäähäkään tehdä palkkawäen kansja, sillä meillä on Kirstipiika, joka kyllä osaa hoitaa talon toimet;

minä annan hänen taita karjan ja panna palkolliset työhön.

Kun Elina kuuli puheen Kirstipiistä, alkoi hän heti ennustaa pahaa. Sillä tämä Laukon Kirstipiika oli hyvin pahasti tunnettu koko paikkakunnalla terävän kielensä tähden. Hän oli aina lapsuudensa ajoista saakka harjoitellut kaikellaista riettautta, ja oli muuten luonteensaakin suhteen tunnettu sangen kavalaksi ihmiseksi. Hänellä oli tapana kaikkina joutoaikoina, (ja semminkin sunnuntaina) kulettaa sitä niin tututtua „ämmäin postia.“ Hän tutkei, matkei, solkkas ja käänteli kaikkein ihmisten asioita ei yksikään ihminen saanut olla häneltä rauhassa. Jos hän kuuli pienemmänkin asian tapahtuneen kylässä, alkoi se heti polttaa häntä itäänkuin tulinen wiina sisälmyksiä, jiksi kunnes hän oli sen kuuluttanut jokaisessa talossa ja töllissä, käännellyt ja wäännellyt sen wähäpätöisemmänkin asian hymmenin kerroin nurin niskoin. Häntä wihasiwat kaikki kyläläiset tämän katkeran kielensä tähden ja antoiwatkkin hänelle lempinimeksi työnsä jälkeen Kirstiportto. Koska nyt Elina myöskin oli kuullut Kirstiportton tarwoista, janoi hän Klausulle: en minä taida tulla teillen, teillä on Kirstipiika, hän minun tulesja polttaa ja kowinpäiwin kuolettaa.

Kun Klaus Kurki kuuli Elinan puheen närkästyi hän wähän ja janoi: ei ole Kirstipiika ketään ennenkään polttanut tulesja ja kowinpäiwin kuolettanut, eikä tule wast'edeskään sitä tekemään. —

Kirsti. Huoratpa hyvätki piiat
 Waan ei portot puoletkaan
 Git' ole minun lukua,
 Waikka parka palkollinen
 Hankuttaisi huoraksiti;
 Itseki isot emännät
 Ovat Uolewin ohesja
 Pitkäparran parmahisja.

Elina rouwa kuultuansa Kirstin häwyttö-
 män soimauksen, läksi itkusilmisjä tupaan ja
 Kirsti riensji peräsjä.

Tupaan tultuansa alkoi hän taas wiekkaasti
 puhella rouwalle ja sanoi: Kuules rouwa kul-
 taseteni. Otetaan nyt orjat työstä ja pidetään
 pidot, niinkuin ennenkin on tehty, kuin isäntä
 on ollut pois kotoa.

Elina rouwa. Tee Kirstipiikaiseni niin kun it-
 se tahdot ja niinkuu olet ennenkin tehnyt; ja iske
 kaikki tynnörit, waan se tynnöri kuin on pantu minua
 wästen, jätä iskemättä. Waan tuo ilkeä Kirstipiika,
 jota ei wähääkään noudattanut rouwan mieltä,
 iski ensimmäiseksi sen tynnörin, jonka rouwa
 käski jättää iskemättä. Rouwa tämän huomatus-
 tuaan sanoi Kirstille: miksi Kirsti piikaiseni teit
 päinwastoin kuin käskin, ja iskit ensimmäiseksi
 sen tynnörin, jota minä kokonaan kielsin iske-
 mästä? Kirstipiika ei ollut kuulewinaankaan
 rouwan puheita, waan alkoi kokonaan puhella
 toisia asioita ja kysyi: mihin rouwa kultaiseni
 saan sian tehdä teillen tulewaksi yöksi? Teenkö
 nutehen tupahan ylimmäisen portin päälle?

Rouwa. Älä tee uutehen tupahan ylimmäisen portin päälle, waan tee minulle sia Klaun tupahan niinkuin ennenkin olet tehnyt.

Kirsti. Siell' on pysstyt paukkuruiset
Siellä miefat wälkkywäiset,
Siellä rau'at raatelewat
Teräwät terä-asehet.

Elina. Pysstyt on surmana jodassa,
Miefat miehillä käsissä;
Tuttuna owat tuwasja
Kammarijsja kaunihina.
Tee waan sinne yösiäni.

Kun nyt Kirsti näki ett'ei rouwa myöntynyt hänen esitykseenjä, alkoi hän tiukussaansa tehdä siaa Klaun tupaan, ja teki taas kuten ennenkin, toisin kun rouwa käsä. Sillä rouwa käsä hänen panna kahdet willawaipat, kahdet korwatyyhnyt ja kahdet liinaijet lakanat, niin Kirsti pani jokaista waatetta kaksi wertaa enemmän kun käsettiin. Kun Elina rouwa ehtoolla meni lewolle ja näki miten Kirsti oli tehnyt, janoi hän taas: miksi Kirsti piikaiseni teit toisin kuin käsä, ja panit wiidet willa waipat, wiidet korwatyyhnyt, wiidet liinaijet lakanat?

Silloin läksi Kirsti rouwan kammarista ja meni Uolewin tupahan ja janoi: Uolewi ylimysrenki menkää kiiruusti Klaun tupahan sielä teitä tarwitahan.

Uolewi. Mitäs minä sielä teen? Uolewi hetken mietittyään läksi menemään, ja Kirsti kiiruhti perässä ja lukitsi yhdeksät lukot, ja vielä takateljet kymmenennet; sen tehtyänsä läksi Kirsti kiiruusti Pikkuniittysten niemelle Klaun luokse. Sinne tultuaan huusi hän jo kaukaa: Oho Klaus kultajeni! Jo nyt näytän toteen mitä olen puhunut, sillä Uolewi on taas kahdenkesken rouwan kanssa kammariissa ja owet on kiinni suljettuna. Klaus kurki tämän kuultuaan tuli täyteen kiukkua. Hän otti tulta terwaksehen, ja läksi se tulinen soitto kädessä rientäen kotia kohden. Sinne tultuaan pisti hän heti tulen sen huoneen nurkan alle, missä hänen rouwansa ja Uolewi olivat. Kiviä huone alkoi palaa tap-purain tavalla eikä kauwan kestänytkään ennen kun tuli alkoi tunkea lattian läpitse. Elina huomattuaan Klaun julman aikomuksen, pisti sormensa ulos ikkunasta ja sanoi:

Oho Klaus kultajeni,
 Älä formustas kadota
 Josjas kantajan kadotat.

Klaus kurki sieppas miekkansa tupesta, löi sillä rouwansa sormen poikki. Sitten pisti Elina rouwa lapsensa ulos ikkunasta ja huusi:

Oho Klaus kultajeni!
 Älä polta poika lasta,
 Josjas poltat pojan tuojan.

Klaus Kurki. Pala portto poikinesi
 Mailman lautta lapsinesi
 Ei se ole minun poika
 Se onmpi Uolewin poika.

Elina rouwa kuultuaansa puolisonsa antaran tuomion, alkoi rukoilla Herraa Jesusta, sanoen rakkain Herra Jesus! Salli minun vielä ennen kuolemaani nähdä armaan äitini kasvot! Anna tämän paikan päälle jataa wettä siksi että äitini näkisin!

Sitten huusi hän Uotille (joka myös oli sen talon palvelioita). Juokse Uoti weikkaseni Suomelaan ja käske äitini kiiruusti tulla tänne, waan älä sentään puhu niin pahasti kuin on apahnut. Uoti läksi juoksemaan, ja pian tulikin hän Suomelaan. Suomalasja oli jo kaikki lewolle käyneet, waan Uoti kolkutti lakkaamatta siksi että owi awattiin. Sitten janoi hän emännälle, joka makasi: Elina rouwa käski teitä kiiruusti sinne. Emäntä tämän kuultuaan nousi heti wuoteeltaan ja alkoi pukia päällensä, waan puki kaikki waatteensa edestakaisin, jonkatähden hän janoi Uotille joka häntä odotti.

Woi, woi minua, waimo walju,
 Kuinka hamehin hametta
 Hame aina edestakaisin,
 Kuinka liekkään tyttäreni!

Uoti. Hywin kyllä muori kulta,
 Hywin ennen, nyt paremmin.

Woi, woi minua, waimo walju,
 Kuinka sukini sukiani,
 Sukin aina eestakaisin
 Kuinka liekkään tyttäreni!

Uoti. Hywin kyllä muori kulta,
 Hywin ennen, nyt paremmin.

Woi, woi minua waimo walju,
 Kuinka kengin kengiäni,
 Kengin aina eestakaisin
 Kuinka liekkään tyttäreni!

Uoti. Hywin kyllä muori kulta,
 Hywin ennen, nyt paremmin.

Woi, woi minua, waimo walju,
 Kuinka lewin liinojani,
 Lewin aina eestakaisin,
 Kuinka liekkään tyttäreni!

Uoti. Hywin kyllä muori kulta,
 Hywin ennen, nyt paremmin.

Kun wihdoinkin tuo emäntä sai waatteet yllensä, läksivät he kulkemaan ja tulit Suomenlahdelle. Silloin huomasi emäntä jakearjawan nousujan Klauun kartanosta, ja suuresti hämmästyneenä kysyi Uotilta, joka häntä seurasi: mitä ihmettä nyt Laukossa tehdään nuon jakean sawun seassa?

Uoti. „Rukot sielä kullatahan,
 Kanan pojat kallatahan,
 Lämpaita lahdatahan,
 Sian päitä korwetahan,
 Pienen rinssin ristimiksi,
 Pienen poikasen pidoiksi.“

Wihdoinkin saapuivat he Laukkoon. Ruka
 taitaa wähääkään kuwailia sitä kauhistusta, joka
 täällä kohtasi Suomelan emäntää. Hirmuinen
 näytelmä oli hänellä edessä. Sillä eläwin sil-
 min tähtyi Suomelan emännän katsella, kuinka
 tyttärensä seiso i lapsi sylissä huoneen lattialla,
 jota ympäröitsi rätişewä liekki. Waikka tuli oli
 n jytetty juuri sen huoneen alle, missä Glina
 rouwa ja Uolewi olivat, jäi kuitenkin se wii-
 meisiksi palamatta. Sillä Jesus kuuli tuon wiat-
 toman rouwa raukan rukouksen ja jallei hänen
 vielä ennen kuolemaansa nähdä äitinsä, jota hän
 halusi.

r Puoleksi pyörtäneenä lankeşi Suomelan
 emäntä tuon julman wäwynsä jalkain juureen
 ja rukoili:

Oh mun Klaus kultaseni,
 Ota pois tulesta poika,
 Waka waimo walkiasta.

Klaus. Poltan porton poikinsä,
 Maailman lautan lapsinsä.

että hän kauhisjuoksella rupeesi katselemaan omaa tilaansa, ja kysyi siltä joka häntä puhutteli: Kussast ompi Klaus Kurki?

Jesus. Tuoll' on tuolla Klaus Kurki
 Mlaisessa helwetissä
 Alimmaisien portin alla
 Kannukset vähän näkyvät
 Galat alta kuilustaawat.
 Vielä tiedän Kirsti huoran
 Tuoll' on tuola Kirstihuora
 Mlisesa helwetissä
 Alimmaisien portin alla
 Palmikot vähän näkyvät
 Kultarihmat kuumottawat.

Klaus Kurki ei enää jaksanut kärsiä, hän päätti surmata itsensä. Hän antoi nyt valjastaa hevosesensa waunujen eteen, ja läksi ajamaan josta runo lausuu:

Klaus tuo ajohon lähti
 Pisti pillit jätkihinsä
 Soitti suolla mennessänsä
 Rajahutti kankahalla
 Järähytti järwen päässä
 Ujoi päin julaa merta
 Mlle aaltojen sywinten. —
 Se oli meno nuoren miehen
 Kanssa nainehen urohon;
 Kirsti rakkina perässä.

Niin kauhistuttawa, ja sydäntä järkewä kuin tämä Glina rouwan kuolema lienee, emme kuitenkään taida sen oheesja unhottaa, että Klaus Kurjen, ja Kirstipiian kohtalo oli kymmentä wertaa kauheampi. Sillä Glina rouwan tuskat oliwat ainoastaan ajallisen, eiwättä sentähden olleet pitkä aikaiset; hän sai tuskillaensa liewityksen wähän ajan kuluessja, ja hänen itkunsa muutettiin iloksi, waan Klaus Kurjen, ja Kirstipiian oli toisin laita, sillä heillä oli loppumaton kärsimys edessä.

He luuliwat warmaankin siinä olewan kaikli, että meniwät järween, ja surmasiwat itsensä; waan siinä he suuresti erhettyiwät. Sillä sanottiinhan Klaus Kurjelle jo silloin, kuin hän istui ja itki aittansa kynnyksellä, missä hänen tilansa oli kuolemansja jälkeen, että se oli alaijessja helwetissä, alimmaisjen portin alla, waan sitä ei Klaus Kurki warmaankaan uskonut, koska rohleni itsensä surmata. —

Urwattawa on ett'ei Klaus Kurki tainnut silloin wähäätkään aawistaa sitä, kun hän otti Kirstin palvelukseensa, että se on häneltä ryöstäwä kaisen, sekä nykyisen- että tulewaisen onnen, ja syököwä hänen kuolemattoman sielunsaikin helwettiin ijanlaitkisesti piinattawaksi.

Yhtä wähän tiesi hääwäki silloin kuin he iloisina tanssiwat Laukon kartanosja tuon hymyilewän, ja juhallisen morsius parin ympärillä, ja antoiwat k aikua lukemattomia „eläköön” huutoja, sekä tyhjensiwät maljoja, molempain, yl-

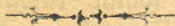
jän= että morsiamen onneksi ennustaa, että tuo rikkaudesta ja tunniasta hehkuva morsiuspari on yhden vuoden kuluessa joutuva perikatoon: ei—ei. Sitä ei olisi yksikään heistä uskonut, vaikka kaikki mailman wiisaat olisivat sitä yhdestä suusta huutaneet. Sillä tämä aviopari näytti ihmisten silmiin niin onnelliselta, syystä, että heillä oli yllin tyllin tawaraa ja tunniaa, jentähden ei kukaan tainnut heistä muuta päättää, kuin että he olivat onnellisia, ja yhtä hywin heiltä puuttui parasta ja se oli rakkautta. Elinä ei ollut alusjakaan rakastanut Klaus Kurkia, koska hän jo ensimmäisellä kosiusretkellä hänen kielsi. Waan vanhemmat joita mielytti tuo Laukon loistawa kartano, antoivat Elinan jentähden Klausulle.

Se ikävä tapa on ollut aina mailman alusta saakka, ja tahtoo vielä wallita meidänkin aikanamme, että avioliittoon pyrkiät etsiwät itselleen etupäässä waan tawaraa kumppaniksi, eikä ihmistä jonka Jumala on kumppaniksi asettanut. Vanhemmat sittenkin aina haluaawat lapsillensa rikkaita kumppania, waan hywin wäähän tarkastaawat sen ihmisen sydäntä, ja mielialaa, jolle antawat lapsensa; he ajattelewat wain hänellä on leipää kyllä. — Mitä sellaisesta naimisesta on odotettawaa, sen osoittaa tämä luettu kertomus. —

Jos Suomelan emäntäkin olisi tuullut tyttärensä rukouksen, kun hän janoi: „älä äiti kulta jeni anna minua Klausulle”, niin kuka tiesi.

Elina olisi voinut elää hywinikin onnellisena, jonkun alhaisemman miehen kanssa, aina elämänsä viimaiseen ehtoiseen saakka. Waan Suomelan wanhuksjet katselivat myöskin enemmän Klaus Kurjen hopialla puetettuja hewosia, ja hänen suurta ratsujoukkoansa, kun itse Klaus Kurkia, eivätkä siis ensinkään katsoneet sopiwaksi kieltää tytärtään niin rikkaalta ja suurisukuiselta koston mieheltä.

Waan kuule Suomen impi sä isänmaasi kaunistus, mitä tässä sanon sinulle! Ota waari tästä kertomuksesta, äläkä anna rikkauden himon syöstä itseäsi pois siltä radalta, jota myöten elämäsi on perustettu kulkemaan, waan hae itselles elämän kumppani omasta jäädystäsi, ja tarkasta hänen sydäntänsä, ja ei hänen tawaroitansa; sillä tawara katoa, waan rakkaus pysyy.

Arvo H. Nurmen
Tampere - Kirjasto